

ADVIES Nr. 2.301

Zitting van dinsdag 28 juni 2022

Bestemming van verloren of niet-gebruikte bedragen van maaltijd-, eco-, sport- en cultuurcheques en consumptiecheques – Follow-up van het advies nr. 2.171 van 30 juni 2020

x x x

ADVIES Nr. 2.301

Onderwerp: Bestemming van verloren of niet-gebruikte bedragen van maaltijd-, eco-, sport- en cultuurcheques en consumptiecheques – Follow-up van het advies nr. 2.171 van 30 juni 2020

De heer F. Vandenbroucke, minister van Sociale Zaken, vraagt bij brief van 24 september 2021, die op 30 september 2021 werd ontvangen, het advies van de Raad over de bestemming van verloren of niet-gebruikte bedragen van maaltijd-, eco-, sport- en cultuurcheques en consumptiecheques.

De bespreking van dat dossier werd toevertrouwd aan de commissie Sociale Zekerheid.

Op verslag van die commissie heeft de Raad op 28 juni 2022 het volgende advies uitgebracht.

x x x

ADVIES VAN DE NATIONALE ARBEIDSRAAD

I. ADVIESAANVRAAG

Bij brief van 24 september 2021, die op 30 september 2021 werd ontvangen, vraagt de minister van Sociale Zaken, de heer F. Vandenbroucke, het advies van de Raad over de bestemming van de bedragen van verloren of niet-gebruikte maaltijd-, eco-, sport- en cultuurcheques en consumptiecheques.

Hij herinnert er immers aan dat die cheques loonvoordelen zijn die onder bepaalde voorwaarden vrij van sociale en fiscale lasten kunnen zijn. Eén van die voorwaarden is de beperkte geldigheidsduur. Bovendien constateert de minister dat de bedragen die zijn gekoppeld aan de waarde van de cheques die verloren gaan of niet gebruikt worden binnen de bepaalde geldigheidstermijn, op de rekeningen van de uitgiftebedrijven blijven staan.

De minister wijst er eveneens op dat de digitalisering van de cheques een belangrijke maar geen volledige oplossing is om het euvel van verlies of niet-gebruik van de cheques tegen te gaan. Hij herinnert er dus aan dat reeds diverse denksporen werden geopperd om een bestemming te geven aan de bedragen van deze verloren of niet-gebruikte cheques:

- toekenning aan de Belgische Federatie van Voedselbanken, waarover de Raad zich heeft uitgesproken in zijn advies nr. 2.171 van 30 juni 2020;
- terugbetaling aan de werkgevers, na aftrek van de fiscale en sociale lasten. De minister merkt evenwel op dat dit een extra administratieve belasting zou betekenen en de vraag opwerpt van de aanrekening van die sociale en fiscale lasten daar het initiële voordeel er niet aan onderworpen is;
- terugvloeiing naar het Globaal beheer van de sociale zekerheid, naar een fonds met een bijzondere opdracht of de staatskas.

II. RETROACTA

De Raad herinnert eraan dat hij zich in zijn genoemde advies nr. 2.171 heeft uitgesproken over een wetsvoorstel teneinde de resterende bedragen bij niet-gebruik van maaltijd- en ecocheques door te storten aan de Belgische Federatie van Voedselbanken. De Raad benadrukt in dat advies dat maaltijd- en ecocheques extralegale voordelen zijn die door de sociale gesprekspartners zelf gefinancierd worden, waarvan de begunstigden, de werknemers, integraal gebruik moeten kunnen maken. Hij vraagt dus dat (technische/technologische) oplossingen en de bijbehorende modaliteiten worden onderzocht opdat de bedragen van maaltijd- en ecocheques die niet op de vervaldag worden uitgegeven, opnieuw geactiveerd zouden kunnen worden.

III. STANDPUNT VAN DE RAAD

De Raad wijst erop dat hij de adviesaanvraag van de minister van Sociale Zaken met de grootste aandacht heeft onderzocht, in het licht van het bovengenoemde advies nr. 2.171.

Op basis daarvan is de Raad voornemens een concreet, praktisch en structureel voorstel te formuleren.

Alvorens dit voorstel uit te werken, wenst de Raad eensdeels te herinneren aan de essentiële kenmerken van maaltijd-, ecocheques, sport-/cultuurcheques en corona-/consumptiecheques ("sociale cheques") en anderdeels aan de huidige algemene tendensen in het gebruik van sociale cheques. Die vragen zijn wel degelijk van invloed op de oplossing van het probleem van niet-gebruikte sociale cheques.

A. Essentiële kenmerken van sociale cheques en huidige algemene tendensen in het gebruik van sociale cheques

1. De Raad herinnert er allereerst aan dat sociale cheques moeten beantwoorden aan essentiële, en voor alle landen die cheques aanbieden, gemeenschappelijke kenmerken, en dat die kenmerken in de uit te werken structurele oplossing niet verloren mogen gaan. Het gaat om nationale instrumenten met een sociaal oogmerk, ze worden verstrekt op verzoek van een onderneming of overheidsinstantie, ze zijn bestemd voor de aankoop van goederen of diensten, en ze kunnen niet in geld worden omgezet. Bovendien moeten werknemers integraal gebruik van kunnen maken van die sociale cheques, zoals hij in het voornoemde advies nr. 2.171 benadrukt.

2. Wat het gebruik van de sociale cheques door de begunstigden ervan betreft, merkt de Raad op dat de meeste begunstigden hun cheques op zeer korte termijn spenderen (zo geeft 84 % van de begunstigden van maaltijdcheques die binnen een maand uit).

Bovendien zijn de niet-gebruikte bedragen over het algemeen gering en worden ze vooral niet opgebruikt omdat mensen naar het buitenland vertrekken, van werkgever veranderen of die verlaten, met (brug)pensioen gaan of vergeten ze te gebruiken, ondanks herinneringen van de uitgever.

De Raad stelt ook vast dat het volume van niet-opgenomen cheques sterk is gedaald en dat dit zal blijven dalen naarmate de laatste ecocheques in papieren vorm uit het circuit zijn verdwenen.

B. Voorstel voor een concrete, pragmatische en structurele oplossing

1. Omschrijving van de structurele oplossing

a. Voorgesteld mechanisme

De Raad constateert dat de uitgevers voorstellen dat de begunstigde, binnen drie maanden na de vervaldatum van vervallen sociale cheques, de uitgever kan vragen de cheques te reactiveren. De gereactiveerde sociale cheques kunnen dan tot 3 maanden na die reactivering worden gebruikt.

Het moet om een eenmalige reactivering gaan, d.w.z. voor elke uitgegeven sociale cheque kan slechts eenmaal om reactivering gevraagd worden. Het aantal sociale cheques waarvoor een reactivering kan worden gevraagd, mag echter niet beperkt worden. Evenmin mag er een voorwaarde worden gesteld met betrekking tot het minimumbedrag voor de reactiveringsvraag: de beslissing ligt bij de werknemer en is met name afhankelijk van zijn koopkracht of de kosten die de uitgever kan vorderen. Uitgevers moeten inderdaad de mogelijkheid hebben om de kosten die zij effectief hebben gemaakt, terug te vorderen.

De Raad is van mening dat met die oplossing zowel rekening kan worden gehouden met de essentiële kenmerken van sociale cheques als met zijn in het bovengenoemde advies nr. 2.171 geformuleerde vraag dat werknemers integraal van hun sociale cheques gebruik moeten kunnen maken. Die oplossing biedt ook het voordeel dat ze duidelijk en eenvoudig is. De Raad is de mening toegedaan dat die oplossing gebruikt moet worden voor ecocheques, maaltijdcheques en Corona-/en consumptiecheques.

b. "Kosten" voor de gerechtigde

De Raad constateert dat die oplossing, zowel voor de technische ontwikkeling als de uitvoering ervan, extra kosten voor de uitgevers met zich mee brengt. Hij vindt dat dit echter pedagogisch bekeken moet worden, d.w.z. als een signaal aan de gerechtigden die de geldigheidsduur van sommige sociale cheques hebben laten passeren om in de toekomst meer oog voor de vervaldatum te hebben.

Daarom moeten aan de begunstigten kennisgevingen (herinneringen) worden gestuurd betreffende de vervaldatum van sociale cheques, die de uitgevers trouwens al hebben ingevoerd en die behouden moeten worden. Bovendien zou intensiever kunnen worden gecommuniceerd, ook omtrent informatie over elk beschikbaar saldo en de vlottere raadpleging ervan.

Verder meent hij dat het bedrag ten laste van de begunstigten, per reactivering, niet meer dan 5 euro mag bedragen, wat bovendien overeenkomt met de kosten die aan de begunstigten worden aangerekend in geval van verlies of diefstal van hun elektronische kaart (artikel 19 quater, § 2, 10° van het koninklijk besluit van 28 november 1969 tot uitvoering van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 november 1944 betreffende de sociale zekerheid van de werknemers). De begunstigde kan zijn uitgever immers niet kiezen en de keuze van een uitgever door de werkgever mag niet afhankelijk zijn van een factor die verband houdt met de kosten voor het reactiveren van verlopen sociale cheques. Net als de kosten van de vervangende drager mag dat bedrag op geen enkele wijze worden verhoogd.

c. Nadere regels voor de inhouding van het bedrag ten laste van de gerechtigde

De Raad meent het volgende:

- pedagogisch gezien moet de eerste aanvraag voor reactivering gratis zijn, maar moet ze gepaard gaan met een mededeling waarin wordt aangegeven dat voor eventuele volgende aanvragen in beginsel een vergoeding moet worden betaald, waarvan het bedrag aan de begunstigde moet worden meegedeeld;
- voor latere vragen kunnen reactiveringskosten in rekening worden gebracht, tenzij de begunstigde kan aantonen dat er sprake is van overmacht (in de zin van het burgerlijk recht). Voor elk nieuwe reactiveringsaanvraag moet een nieuwe mededeling plaatsvinden (zie vorig streepje);

- de inning moet per aanvraag gebeuren, ook al betreft de reactivering meerdere "pakketten" vervallen sociale cheques (een aanvraag betreft bijvoorbeeld drie keer een maand vervallen maaltijdcheques);
- uitgevers dienen meer algemene informatie te verstrekken over de mogelijkheid van reactivering en de nadere regels daarvoor, alsmede over de kosten die hiermee gepaard kunnen gaan.

2. Reglementaire en wettelijke aanpassingen voor de invoering van de structurele oplossing

- a. De Raad merkt op dat de reactivering, op verzoek van de werknemer, voor een periode van 3 maanden, kan worden beschouwd als een verlenging van de geldigheidsduur van de desbetreffende sociale cheques.

Het wettelijk en regelgevend kader (op sociaal en fiscaal gebied) zal dus naar behoren moeten worden aangepast om deze reactivering mogelijk te maken.

In dit verband herinnert hij eraan dat hij in de bijlage bij zijn advies nr. 2.186 van 24 november 2020 over de verlenging van de geldigheidsduur van maaltijdcheques, ecocheques, cadeaucheques, sport-/cultuurcheques en consumptiecheques wegens de gezondheids crisis als gevolg van het coronavirus, een overzicht geeft van het wettelijk kader betreffende de geldigheidsduur van sociale cheques en ernaar verwijst.

- b. De Raad wenst tevens dat het toepasselijke wet- en regelgevingskader wordt aangepast om duidelijk te bepalen dat:

- de eerste reactiveringsaanvraag gratis is en vergezeld moet worden van een mededeling waarin wordt bepaald dat voor eventuele volgende aanvragen in principe een vergoeding moet worden betaald, waarvan het bedrag aan de begunstigde moet worden meegedeeld;
- het bedrag ten laste van de gerechtigden niet meer dan 5 euro per reactivering mag bedragen en dat dit bedrag niet mag worden verhoogd;

- voor latere aanvragen reactiveringskosten in rekening kunnen worden gebracht, tenzij de begunstigde overmacht (zoals gedefinieerd in het burgerlijk recht) kan aantonen, en elke keer dat er een nieuwe reactiveringsaanvraag wordt ingediend, er een nieuwe mededeling moet worden gedaan.

- c. De Raad wenst dat deze aanpassingen zo spoedig mogelijk in de wet- en regelgeving worden aangebracht, zodat de uitgevers nog voldoende tijd hebben om de structurele oplossing in 2022 uit te voeren.
